

Dobrostan zwierząt przepisy, zasady, korzyści

Wydawca:

Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
53-033 Wrocław, ul. Zwycięska 8, tel. 71 339 80 21

Opracowanie:

Małgorzata Wajtkus, Anna Kuriata,
Dział Ekonomiki i Zarządzania Gospodarstwem Rolnym, DODR
oraz Kacper Gołębiowski, Dział Technologii Produkcji Rolniczej, DODR

Redakcja i korekta:

Agnieszka Siegel, Dział Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw, DODR

Opracowanie graficzne i skład:

Ewa Kutkowska, Dział Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw, DODR

Zdjęcia: DODR oraz Wikipedia

Nakład: 1000 sztuk

Wrocław 2023

Spis treści

Dobrostan zwierząt – przepisy, zasady, korzyści	4
Co to jest dobrostan	4
Dobrostan zwierząt gospodarskich	5
Kodeks zdrowia zwierząt lądowych	6
Historia przepisów prawnych	7
Dobrostan zwierząt obejmuje wiele aspektów, takich jak:	8
Ocena dobrostanu	9
Przepisy	9
Kategorie przepisów związanych z dobrostanem zwierząt:	10
Akty prawne	11
Zasada pięciu wolności zwierząt	12
Zielony ład a dobrostan zwierząt	13
Ekoschemat Dobrostan zwierząt	14
Lochy	15
Tuczniki	17
Krowy mamki utrzymywane w pomieszczeniach lub w budynkach	19
Krowy mamki utrzymywane w systemie otwartym	21
Opasy	22
Owce	24
Kozy	25
Konie utrzymywane w pomieszczeniach lub budynkach	26
Konie utrzymywane w systemie otwartym	27
Kury nioski	28
Kurczęta brojlery	29
Indyki utrzymywane z przeznaczeniem na produkcję mięsa	30
Zwierzęta utrzymywane zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego	31
Jakie wsparcie można otrzymać	32
Bibliografia	34

Dobrostan zwierząt – przepisy, zasady, korzyści

Zwierzęta utrzymywane w gospodarstwach są źródłem żywności i innych produktów rolnych. Przez wieki ludzie wykorzystywali zwierzęta w rolnictwie – do prac polowych, transportu, produkcji mięsa, mleka, jaj i innych produktów. Bydło, owce, świnie czy drób, były i są kluczowe w rolnictwie. Dostarczają ludziom wartościowego pożywienia i produktów ubocznych w postaci skór, wełny i nawozów naturalnych, mogą być także częścią procesu uczenia lub rekreacji w zagrodach edukacyjnych i gospodarstwach agroturystycznych.

Wraz z postępem nauki i rosnącą świadomością społeczną, kwestia dobrostanu zwierząt w rolnictwie nabiera coraz większego znaczenia. Dobrostan odnosi się do warunków życia, opieki i traktowania zwierząt, które zapewniają im zdrowie, realizację ich potrzeb, wygodę i przestrzeganie praw.

Dobrostan zwierząt to nie tylko aspekt moralny. Przekłada się także na jakość produktów rolnych, efektywność produkcji oraz zrównoważony rozwój rolnictwa. Przestrzeganie zasad dobrostanu zapobiega chorobom, redukuje stres, zwiększa wydajność zwierząt i jakość produktów, a także chroni środowisko naturalne.

Dobrostan to także wyzwanie, które wymaga współpracy wszystkich zainteresowanych stron – rolników, naukowców, konsumentów oraz polityków, aby zagwarantować odpowiednie traktowanie zwierząt i zrównoważony rozwój rolnictwa.

Co to jest dobrostan

Dobrostan zwierząt to kompleksowe pojęcie, które odnosi się do stanu zdrowia i samopoczucia zwierząt. Obejmuje aspekty fizyczne i psychiczne, emocjonalne oraz społeczne. Dobrostan zwierząt polega na zapewnieniu zwierzętom gospodarskim odpowiednich warunków życia, które uwzględniają ich naturalne potrzeby i zdolności.

Zwierzęta są czującymi istotami, które doświadczają emocji, takich jak radość, strach, cierpienie czy zadowolenie. Przestrzeganie dobrostanu oznacza przede wszystkim zmniejszenie poziomu cierpienia i stresu,

a także umożliwienie im naturalnych zachowań, właściwych dla danego gatunku.

Właściciel zwierząt powinien zapewnić im odpowiednie żywienie, dostęp do świeżej wody, a także optymalne warunki higieniczne i ochronę przed chorobami. Właściwe żywienie jest kluczowe dla utrzymania dobrego stanu zdrowia zwierząt, a dostęp do czystej wody – niezbędny prawidłowego funkcjonowania.

Zwierzęta powinny mieć zapewnioną przestrzeń do poruszania się. Zwierzom hodowlanym dajemy możliwość naturalnego zachowania, takiego jak wypas się na pastwisku czy swobodne kładzenie się i poruszanie. Dzikie zwierzęta powinny mieć zapewnioną wystarczającą przestrzeń, aby prowadzić naturalny tryb życia.

Dobrostan zwierząt uwzględnia również aspekty społeczne. Zwierzęta społeczne, takie jak psy, koty czy konie, potrzebują kontaktu i interakcji z innymi osobnikami swojego gatunku, a brak takiej możliwości negatywnie wpływa na ich samopoczucie i zdrowie.

Definicja dobrostanu zwierząt obejmuje zapewnienie odpowiednich warunków życia, minimalizowanie cierpienia i stresu, umożliwienie spełniania naturalnych potrzeb i zachowań, zapewnienie odpowiedniego żywienia i dostępu do wody oraz uwzględnienie aspektów społecznych. Jest to zrozumienie i szacunek dla potrzeb zwierząt.

Dobrostan zwierząt gospodarskich

Obowiązkiem rolnika prowadzącego działalność w zakresie utrzymywania zwierząt, w celu wprowadzenia na rynek zwierząt lub produktów pochodzących z tych zwierząt, jest zgłoszenie tego zamiaru Powiatowemu Lekarzowi Weterynarii w formie pisemnej.

Gospodarstwo utrzymujące zwierzęta hodowlane musi posiadać:

- wydzielone miejsce do składowania środków dezynfekcyjnych, zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych, środki dezynfekcyjne w ilości niezbędnej do przeprowadzenia doraźnej dezynfekcji,
- wydzielone miejsce do składowania obornika, maty dezynfekcyjne w liczbie zapewniającej zabezpieczenie wejść i wjazdów

do gospodarstwa w przypadku wystąpienia zagrożenia epizootycznego, zabezpieczenia budynków, w których utrzymywane są zwierzęta, przed dostępem zwierząt innych niż utrzymywane w gospodarstwie,

- odpowiednią czystość budynków, w których utrzymywane są zwierzęta,
- wejścia do budynków, w których utrzymywane są zwierzęta oznakowane tablicą: „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”.

Utrzymujący zwierzęta gospodarskie zobowiązany jest prowadzić i przechowywać, przez 3 lata, dokumentację weterynaryjną dotyczącą przebiegu leczenia, przeprowadzonych zabiegów weterynaryjnych oraz padłych zwierząt (książka leczenia, ewidencja leczenia).

Każdy, kto utrzymuje zwierzęta gospodarskie ma obowiązek do zapewnienia im opieki i właściwych warunków bytowania, uwzględniając minimalne normy powierzchni w zależności od systemów utrzymywania, gatunku, wieku i stanu fizjologicznego zwierząt. Warunki chowu lub hodowli zwierząt nie mogą powodować urazów i uszkodzeń ciała lub innych cierpień. Należy przestrzegać zakazu używania do przepędzania zwierząt przedmiotów lub narzędzi, które mogą spowodować ich okaleczenie.

Kodeks zdrowia zwierząt lądowych

Terrestrial Animal Health Code (Kodeks zdrowia zwierząt lądowych) to dokument opracowany przez Międzynarodową Organizację do spraw Zdrowia Zwierząt (OIE), który zawiera zasady i standardy dotyczące zdrowia i dobrostanu zwierząt.

Dobrostan zwierząt odnosi się do stanu, w którym zwierzęta są wolne od cierpienia, lęku i stresu, a ich potrzeby fizyczne, behawioralne, emocjonalne i społeczne są odpowiednio zaspokajane.

Obejmuje to zapewnienie zwierzętom odpowiedniej opieki weterynaryjnej, dostępu do odpowiedniego żywienia, wody, przestrzeni do poruszania się oraz możliwości wykonywania naturalnych zachowań. Dobrostan zwierząt wymaga także zmniejszenia ryzyka występowania chorób, kontroli zakażeń, zapewnienia odpowiednich warunków higienicznych

oraz ochrony przed czynnikami środowiskowymi, które mogą negatywnie wpływać na ich zdrowie i samopoczucie.

Kodeks Zdrowia Zwierząt Lądowych jest istotnym punktem odniesienia dla praktyków w dziedzinie opieki nad zwierzętami, weterynarzy, hodowców oraz odpowiedzialnych instytucji i organizacji, które dbają o dobrostan zwierząt.

Historia przepisów prawnych

Pierwsze przepisy dotyczące ochrony zwierząt sięgają starożytności. W różnych kulturach istniały prawa i zasady, które nakazywały szanowanie zwierząt i zakazywały okrucieństwa wobec nich. Przykłady to hinduska doktryna ahimsa czy starożytne prawa rzymskie.

Wraz z rozwojem nauki i postępem cywilizacyjnym, wzrastało zainteresowanie dobrostanem zwierząt. W XVIII i XIX wieku pojawiły się pierwsze książki i artykuły, które zwracały uwagę na cierpienie zwierząt i potrzebę ochrony ich dobrostanu. Pojawiły się również pierwsze organizacje walczące o prawa zwierząt.

W XX wieku wielu badaczy, takich jak Temple Grandin czy Bernard Rollin, poświęciło swoje życie na propagowanie ochrony dobrostanu zwierząt. Ich prace i naukowe osiągnięcia odegrały kluczową rolę w uświadomieniu społeczności w zakresie dbałości o zwierzęta.

W ostatnim stuleciu powstało wiele międzynarodowych organizacji (np. Światowa Organizacja Zdrowia Zwierząt – OIE), które opracowały standardy i wytyczne dotyczące dobrostanu zwierząt. Te organizacje współpracują z rządami i innymi instytucjami, aby promować i egzekwować przepisy dotyczące ochrony dobrostanu zwierząt.

Dobrostan zwierząt obejmuje wiele aspektów, takich jak:

▪ **zdrowie fizyczne**

Dobrostan zwierząt wymaga zapewnienia im odpowiedniej opieki weterynaryjnej, odpowiedniego żywienia, wody i schronienia. Zwierzęta powinny być chronione przed chorobami, urazami i cierpieniem fizycznym.

▪ **behavior**

Zwierzęta mają własne instynkty i naturalne zachowania, które są ważne dla ich dobrostanu. Na przykład ptakom hodowanym w klatkach należy zapewnić wystarczająco dużo przestrzeni do latania, drapania i interakcji z innymi ptakami.

▪ **warunki środowiskowe**

Zwierzęta powinny być utrzymywane w odpowiednich warunkach środowiskowych, które uwzględniają ich naturalne potrzeby. To oznacza dostęp do schronienia, odpowiednie oświetlenie, temperaturę i poziom wilgotności. Zwierzęta hodowlane powinny mieć również przestrzeń, aby móc swobodnie się poruszać.

▪ **unikanie stresu i cierpienia**

Dobrostan zwierząt wymaga minimalizowania stresu i cierpienia, zarówno fizycznego, jak i emocjonalnego. Zwierzęta powinny być chronione przed przemocą, okrucieństwem i niehumanitarnymi praktykami.

Zwierzęta hodowlane mają zdolność odczuwania emocji, bólu i cierpienia oraz do tworzenia więzi społecznych.

Badania zwierząt hodowlanych wykazały, że odczuwają one ból fizyczny. Reagują na urazy, wykazują oznaki dyskomfortu i starają się unikać sytuacji, które powodują ból. Ponadto, zwierzęta hodowlane mogą wyrażać emocje, takie jak radość, strach czy smutek. Na przykład świnie okazują radość, podobnie jak psy, kiedy są odprężone i mogą zachowywać się w sposób naturalny dla tych zwierząt.

Wytyczne WSAVA (World Small Animal Veterinary Association) podkreślają znaczenie odpowiedniej opieki medycznej i prawidłowego łagodzenia bólu u zwierząt. Wrażliwość zwierząt jest czynnikiem, który należy wziąć pod uwagę przy podejmowaniu decyzji dotyczących leczenia, zabiegów i posługiwania się technikami znieczulenia.

Wrażliwość zwierząt jest powiązana z ich behawiorem i środowiskiem, w jakim są utrzymywane. Powinna być brana pod uwagę nie tylko podczas zabiegów medycyny weterynaryjnej, ale także w codziennym traktowaniu i prowadzeniu zwierząt.

Ocena dobrostanu

Ocena dobrostanu zwierząt obejmuje zarówno aspekty fizyczne, jak i behawioralne. W przypadku aspektów fizycznych, ocenia się m.in. stan zdrowia, żywienie, środowisko, opiekę weterynaryjną i zapobieganie cierpieniu. Natomiast podczas oceny behawioralnej, uwzględnia się naturalne zachowania, możliwość wyrażenia naturalnych potrzeb oraz stopień ograniczeń czy stresu zwierząt.

Ocena być holistyczna i uwzględniać indywidualne potrzeby różnych gatunków zwierząt. Powinna być prowadzona przez wyszkolonych specjalistów, takich jak weterynarze i behawioryści **zwierzęcy, którzy posiadają wiedzę i doświadczenie w tej dziedzinie.**

Przepisy

W celu ochrony dobrostanu zwierząt, wiele krajów wprowadziło przepisy i regulacje dotyczące traktowania zwierząt. Dotyczą one różnych aspektów, takich jak hodowla zwierząt, transport, eksperymenty, a także zakazy okrucieństwa wobec zwierząt. Przepisy te mają na celu zapewnienie minimalnych standardów opieki nad zwierzętami.

Regulacje dotyczące dobrostanu zwierząt różnią się w zależności od kraju i obszaru jurysdykcji. W wielu przypadkach przepisy te są na bieżąco modyfikowane i aktualizowane, aby lepiej chronić dobrostan zwierząt, a także uwzględnić najnowsze badania naukowe i zmieniające się wartości społeczne.

Kategorie przepisów związanych z dobrostanem zwierząt:

▪ **przepisy dotyczące hodowli zwierząt**

Wiele krajów posiada przepisy dotyczące minimalnych standardów traktowania zwierząt hodowlanych. Cel to zapewnienie odpowiedniego żywienia, warunków środowiskowych i higieny. Przepisy dotyczą również minimalnej przestrzeni, w której zwierzęta muszą być utrzymywane, aby umożliwić im naturalne zachowania.

▪ **przepisy dotyczące transportu zwierząt**

Transport zwierząt jest jednym z obszarów szczególnej uwagi w zakresie dobrostanu zwierząt. Przepisy określają minimalne standardy transportu w celu minimalizacji stresu, dyskomfortu i ryzyka uszkodzeń zwierząt podczas transportu.

▪ **przepisy dotyczące uboju zwierząt**

W celu minimalizacji cierpienia zwierząt podczas uboju, wiele krajów nakłada przepisy dotyczące tego procesu. Przepisy mogą obejmować wymogi dotyczące metody uboju, szkolenia personelu oraz skrócenia czasu między pochwyceniem a śmiercią zwierzęcia.

▪ **przepisy dotyczące eksperymentów na zwierzętach**

W wielu krajach istnieją przepisy dotyczące eksperymentów na zwierzętach, które mają na celu zmniejszenie ich cierpienia i zapewnienie etycznego traktowania. Przepisy te określają minimalne standardy opieki, monitorowania i ewentualnego zastępowania zwierząt alternatywnymi metodami, jeśli to możliwe.

Akty prawne

Podstawowym aktem prawnym jest: Dyrektywa Rady 98/58/WE z 20 lipca 1998 r. dotycząca ochrony zwierząt hodowlanych (31998L0058).

Rozporządzenia:

- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U.2010 nr.56 poz.344).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. 2010 poz. 1966).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 25 czerwca 2008 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia działalności w zakresie obrotu zwierzętami, pośrednictwa w tym obrocie lub skupu zwierząt (Dz. U. 2008.122.790)
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 26 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia działalności w zakresie zarobkowego przewozu zwierząt lub przewozu zwierząt wykonywanego w związku z prowadzeniem innej działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 nr 100 poz. 1012)
- Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 27 maja 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju i uśmiercania zwierząt (Dz.U. 2021 poz. 1033)

Ustawy:

- Ustawa z 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2023 r. poz. 1580)
- Ustawa z 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. 2023 poz. 1075)
- Ustawa z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336)
- Ustawa z 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 465)

Zasada pięciu wolności zwierząt

Pięć wolności zwierząt to zbiór zasad i standardów dotyczących praw zwierząt, które mają na celu zapewnienie im godziwego traktowania i opieki. Pojęcie powstało w 1965 roku w Wielkiej Brytanii, w raporcie Brambell Committee, który zajmował się warunkami trzymania zwierząt gospodarskich. Celem tych wolności jest podkreślenie konieczności zapewnienia zwierzętom godnego traktowania i ochrony ich praw. Stosowanie do tych wolności jest ważne z moralnych i etycznych powodów.

- **wolność od głodu i pragnienia:**

Zwierzęta powinny mieć zapewnione regularne i odpowiednie żywienie, aby zaspokoić swoje potrzeby żywieniowe. Chodzi o to, aby zapobiegać niedożywieniu lub nadmiernej utracie wagi.

- **wolność od dyskomfortu:**

Zwierzęta powinny być utrzymywane w warunkach, które ograniczają stres i dyskomfort. To obejmuje dostęp do odpowiedniego schronienia, odpowiedniej temperatury, ochrony przed ekstremalnymi warunkami atmosferycznymi oraz odpowiednich warunków higienicznych.

- **wolność od bólu, cierpienia i choroby:**

Zwierzęta mają prawo do unikania bólu, cierpienia i choroby. Oznacza to, że muszą być odpowiednio leczone i zaopiekowane w przypadku urazów, chorób lub innych stanów, które powodują cierpienie fizyczne.

- **wolność od strachu i stresu:**

Zwierzęta powinny unikać nadmiernego strachu i stresu. To oznacza, że powinny być chronione przed sytuacjami, które wywołują u nich lęk – przemoc, niepokój czy izolacja. Powinny mieć również możliwość naturalnych zachowań, które zmniejszają stres.

- **wolność do wyrażania naturalnego zachowania:**

Zwierzęta powinny mieć możliwość wyrażania swoich naturalnych zachowań, takich jak eksploracja, polowanie czy społeczne interakcje. Powinny mieć odpowiednią przestrzeń do poruszania się i możliwość wyboru otoczenia.

Zielony ład a dobrostan zwierząt

Zielony ład to szeroko zakrojony plan działań mający na celu osiągnięcie zrównoważonego rozwoju gospodarczego i ochrony środowiska. W kontekście dobrostanu Zielony ład stawia na poprawę warunków życia zwierząt hodowlanych.

W ramach Zielonego Ładu, dąży się do promowania zrównoważonej hodowli zwierząt, która uwzględni etyczne traktowanie i dobrostan zwierząt. Wzmacnia przepisy dotyczące minimalnych standardów opieki nad zwierzętami zmniejsza negatywne skutki działalności gospodarczej na ich zdrowie i samopoczucie.

W kontekście zwierząt hodowlanych, promowane są praktyki, takie jak zapewnienie odpowiednich warunków bytowych, dostatecznej ilości miejsca do ruchu, wysokiej jakości żywienia, systemów utrzymania, które minimalizują dyskomfort zwierząt oraz ograniczanie stosowania antybiotyków i hormonów wzrostu. Stawia się również na rozwój alternatywnych metod, które mogą redukować niewłaściwe praktyki w hodowli zwierząt.

Ważnym elementem Zielonego Ładu jest edukacja i świadomość społeczna dotycząca dobrostanu zwierząt hodowlanych. Popularyzuje się informacje na temat korzyści płynących z etycznego i zrównoważonego traktowania zwierząt, zachęcając konsumentów do wybierania produktów pochodzących z odpowiednich źródeł.

Ekoschemat Dobrostan zwierząt

Celem ekoschematu Dobrostan zwierząt jest zachęcenie rolników do promowania podwyższonych warunków dobrostanu zwierząt. Wsparcie można uzyskać za realizację zobowiązań w zakresie dobrostanu, które wykraczają ponad normy, wynikające z powszechnie obowiązującego prawa i powszechnie stosowane praktyki.

Zgodnie z oczekiwaniami środowiska rolniczego, Polska zdecydowała o zmianach w Planie Strategicznych dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (PS WPR) w zakresie tego wsparcia. Zniesiono między innymi obowiązek realizacji praktyki polegającej na zapewnieniu zwiększonej o co najmniej 20% powierzchni bytowej w pomieszczeniach lub w budynkach. Do tej pory jej realizacja była warunkiem, po spełnieniu którego można było realizować dodatkowe praktyki dotyczące bydła.

Zgłoszono też propozycję zmiany dotyczącą umożliwienia skorzystania z praktyk dodatkowych hodowcom bydła utrzymywanego w pomieszczeniach lub w budynkach na uwięzi (z wyłączeniem praktyk polegających na zapewnieniu zwiększonej powierzchni bytowej w pomieszczeniach lub w budynkach). Dodatkowo została zgłoszona zmiana polegająca na dodaniu wariantu dobrostan krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym.

Wymagania wspólne w ekoschemacie Dobrostan zwierząt:

- Posiadanie odpowiedniej siedziby stada zarejestrowanej zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt, a w przypadku drobiu – numer zakładu drobiu.
- Wymogi odnoszące się do danej grupy zwierząt dotyczą wszystkich zwierząt tej grupy utrzymywanych w gospodarstwie rolnym.
- Zwierzęta objęte wymogami są oznakowane i zarejestrowane, zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.

- Rolnik realizujący interwencję dotyczącą dobrostanu zwierząt ma obowiązek odbycia szkolenia z zakresu metod ograniczających stosowanie antybiotyków (wymóg od 2024 roku).
- Rolnik posiada plan poprawy dobrostanu zwierząt (w przypadku bydła plan nie dotyczy praktyk polegających na zapewnieniu wypasu, wybiegu, ściółki, a także późniejszego odsadzania cieląt w odniesieniu do krów mlecznych).
- W odniesieniu do świń i bydła – obowiązuje system punktowy. Oznacza to, że rolnik może wybrać z listy praktyk te, które chce realizować w swoim gospodarstwie. Natomiast w odniesieniu do owiec, kóz, koni i drobiu obowiązuje system wariantowy – płatność przysługuje za realizację pakietu wymogów.
- System punktowy polega na wycenie poszczególnych praktyk, wpływających na poprawę dobrostanu zwierząt (na podstawie wyliczonych stawek płatności dobrostanowych stanowiących rekompensatę za utracone korzyści i za dodatkowe koszty).

Wymagania specyficzne dla danego gatunku/grupy technologicznej zwierząt objętych ekoschematem Dobrostan zwierząt:

LOCHY

Wszystkie lochy w gospodarstwie rolnym są indywidualnie oznakowane i zarejestrowane, zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt – w przypadku dobrostanu loch. Lochy nie są utrzymywane w systemie jarzmowym, dopuszcza się jednak ich utrzymywanie w jarzmie w okresie okołoporodowym, jednak nie dłużej niż przez 14 dni.

Lochom zapewnia się powierzchnię bytową, zwiększoną o co najmniej 20% lub o co najmniej 50% w pomieszczeniach/budynkach.

W przypadku realizacji praktyki polegającej na zapewnieniu zwiększonej powierzchni bytowej, rolnik może dodatkowo realizować praktyki:

- ✓ zapewnienie utrzymania na ściółce ze słomy lub podobnego materiału powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek loch,
- ✓ późniejsze odsadzanie prosiąt – nie wcześniej niż w 35. dniu od urodzenia.

Tabela 2. Minimalne wielkości powierzchni dla loch

Lochy				
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie – zwiększona o co najmniej 20% powierzchnia bytowa	Wymogi obowiązujące w dobrostanie – zwiększona o co najmniej 50% powierzchnia bytowa
1.	Powierzchnia kojca, dla loch w okresie porodu i odchowu prosiąt ssących	co najmniej 3,5 m ²	co najmniej 4,2 m ²	co najmniej 5,25 m ²
2.	Powierzchnia kojca w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić, w przypadku utrzymywania grupowo:			
	Loch	co najmniej 2,25 m ² , przy czym w przypadku loch próśnych, co najmniej 1,3 m ² powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża – otwory odpływowe	co najmniej 2,7 m ² , przy czym w przypadku loch próśnych, co najmniej 1,3 m ² powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża – otwory odpływowe	co najmniej 3,4 m ² , przy czym w przypadku loch próśnych, co najmniej 1,3 m ² powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża – otwory odpływowe
	Loszek po pokryciu	co najmniej 1,64 m ² , przy czym co najmniej 0,95 m ² powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża – otwory odpływowe	co najmniej 2 m ² , przy czym co najmniej 0,95 m ² powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża – otwory odpływowe	co najmniej 2,5 m ² , przy czym co najmniej 0,95 m ² powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża – otwory odpływowe
3.	Loch	do 5 sztuk – powinna być większa o 10%**, powyżej 39 sztuk – może być mniejsza o 10%**	do 5 sztuk – powinna być większa o 10%** czyli 3 m ² , powyżej 39 sztuk – może być mniejsza o 10%** czyli 2,4 m ²	do 5 sztuk – powinna być większa o 10%** czyli 3,8 m ² , powyżej 39 sztuk – może być mniejsza o 10%** czyli 3 m ²
	Loszek po pokryciu	do 5 sztuk – powinna być większa o 10%**, powyżej 39 sztuk – może być mniejsza o 10%**	do 5 sztuk – powinna być większa o 10%** czyli 2,2 m ² , powyżej 39 sztuk – może być mniejsza o 10%** czyli 1,8 m ²	do 5 sztuk – powinna być większa o 10%** czyli 2,7 m ² , powyżej 39 sztuk – może być mniejsza o 10%** czyli 2,2 m ²
4.	Powierzchnia kojca w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić, w przypadku utrzymywania pojedynczo:			
	Loch***	co najmniej: długość – długość zwierzęcia powiększona o 0,3 m, nie mniej jednak niż 2 m, szerokość 0,6 m.	co najmniej 2,7 m ²	co najmniej 3,4 m ²

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.)

(**) w stosunku do wartości wskazanych w pkt 2.

(***) Dotyczy gospodarstw utrzymujących mniej niż 10 loch lub loszek od 4. tygodnia po pokryciu do tygodnia przed przewidywanym terminem prosięcia

TUCZNIKI

Do płatności kwalifikują się tuczniki, pochodzące od loch utrzymywanych w gospodarstwach, realizujących interwencję dotyczącą dobrostanu loch. Mogą to być także tuczniki pochodzące od loch utrzymywanych w siedzibie stada, położonej nie dalej niż 50 km (w linii prostej) od siedziby stada, w której będą utrzymywane tuczniki w dobrostanie.

Tucznikom zapewnia się powierzchnię bytową, zwiększoną o co najmniej 20% lub o co najmniej 50% w pomieszczeniach/budynkach.

W przypadku realizacji praktyki polegającej na zapewnieniu zwiększonej powierzchni bytowej, rolnik może dodatkowo realizować praktykę dotyczącą:

- zapewnienia utrzymania na ściółce ze słomy lub podobnego materiału na powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek zwierząt.

W przypadku gospodarstw, w których prowadzi się cykl zamknięty świń, a jednocześnie rolnik realizuje jednocześnie dobrostan loch i dobrostan tuczników – możliwe jest otrzymanie dodatkowej płatności. Jest to płatność do tuczniaka, kwalifikującego się do płatności w ramach dobrostanu tuczników, urodzonego w tym gospodarstwie.

Tabela 3. Minimalne wielkości powierzchni dla tuczników

Tuczniki				
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie – zwiększona o co najmniej 20% powierzchnia bytowa	Wymogi obowiązujące w dobrostanie – zwiększona o co najmniej 50% powierzchnia bytowa
1.	Powierzchnia kojca w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić, w przypadku utrzymywania grupowego dla warchlaków i tuczników o masie ciała, co najmniej:			
	do 10 kg	0,15 m ²	0,18 m ²	0,23 m ²
	powyżej 10 do 20 kg	0,2 m ²	0,24 m ²	0,3 m ²
	powyżej 20 do 30 kg	0,3 m ²	0,36 m ²	0,45 m ²
	powyżej 30 do 50 kg	0,4 m ²	0,48 m ²	0,6 m ²
	powyżej 50 do 85 kg	0,55 m ²	0,66 m ²	0,83 m ²
	powyżej 85 do 110 kg	0,65 m ²	0,78 m ²	0,98 m ²
	powyżej 110 kg	1 m ²	1,2 m ²	1,5 m ²

(* Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.)

W przypadku świń (loch i tuczniki) – zapewnienie stałego dostępu do odpowiednich, wystarczających dla danej grupy technologicznej, ilości materiałów wzbogacających lub przedmiotów absorbujących ich uwagę.

KROWY MLECZNE

W ramach Dobrostanu krów mlecznych rolnik może wnioskować o następujące praktyki:

- ✓ zapewnienie krowom mlecznym wypasu przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym, bez uwięzi (przez minimum 6 godzin dziennie),
- ✓ zapewnienie krowom mlecznym utrzymywanym grupowo bez uwięzi, wolnostanowiskowo powierzchni bytowej, zwiększonej o co najmniej 20% w pomieszczeniach/budynkach,
- ✓ zapewnienie krowom mlecznym, utrzymywanym grupowo, bez uwięzi, wolnostanowiskowo powierzchni bytowej zwiększonej o co najmniej 50% w pomieszczeniach/budynkach,
- ✓ zapewnienie krowom mlecznym utrzymania na ściółce ze słomy lub podobnego materiału lub wydzielenie części ze ściółką ze słomą lub podobnym materiałem o powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek krów,
- ✓ zapewnienie krowom mlecznym wybiegu przez co najmniej 4 godzin dziennie przez cały rok,
- ✓ późniejsze odsadzanie cieląt – nie wcześniej niż w 5. dniu od urodzenia.

W przypadku utrzymywania bydła na uwięzi w pomieszczeniu/budynku, rolnik może realizować praktyki w zakresie zapewnienia wypasu, wybiegu, ściółki oraz późniejszego odsadzania cieląt.

Tabela 4. Minimalne wielkości powierzchni dla krów mlecznych

Krowy mleczne				
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie – zwiększona o co najmniej 20% powierzchnia bytowa	Wymogi obowiązujące w dobrostanie – zwiększona o co najmniej 50% powierzchnia bytowa
1.	W systemie wolnostanowiskowym z wydzielonymi legowiskami: wymiary wydzielonego legowiska powierzchnia odpasowo – ruchowa	długość – co najmniej 2,1 m, szerokość – co najmniej 1,1 m, –	długość – co najmniej 2,1 m, szerokość – co najmniej 1,1 m, co najmniej 4 m ²	długość – co najmniej 2,1 m, szerokość – co najmniej 1,1 m, co najmniej 5 m ²
2.	Powierzchnia, w przeliczeniu na jedną sztukę w systemie wolnostanowiskowym bez wydzielonych legowisk na ściółce	co najmniej 4,5 m ²	co najmniej 5,4 m ²	co najmniej 6,8 m ²

(*) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019, poz. 1966).

KROWY MAMKI UTRZYMYWANE W POMIESZCZENIACH LUB W BUDYNKACH

Wymogami objęte są krowy mamki, cielęta, opasy o masie ciała do 300 kg i jałówki użytkowane w kierunku mięsnym.

W ramach Dobrostanu krów mamek, utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach, rolnik może wnioskować o następujące praktyki:

- zapewnienie zwierzętom objętym wymogami, utrzymywanym grupowo, bez uwięzi, wolnostanowiskowo powierzchni bytowej zwiększonej o co najmniej 20% w pomieszczeniach/budynkach,
- zapewnienie zwierzętom objętym wymogami, utrzymywanym grupowo, bez uwięzi, wolnostanowiskowo powierzchni bytowej zwiększonej o co najmniej 50% w pomieszczeniach/budynkach,

- zapewnienie zwierzętom objętym wymogami wypasu przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym, bez uwięzi (przez minimum 6 godzin dziennie),
- zapewnienie wybiegu przez co najmniej 4 godziny dziennie, przez cały rok,
- zapewnienie zwierzętom objętym wymogami utrzymania na ściółce ze słomy lub podobnego materiału lub wydzielenie części ze ściółką ze słomą lub podobnym materiałem, o powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek krów.

W przypadku utrzymywania bydła na uwięzi w pomieszczeniu lub budynku, rolnik może realizować praktyki w zakresie zapewnienia wypasu, wybiegu oraz ściółki.

Odpowiednia powierzchnia bytowa w pomieszczeniach i budynkach, zgodnie z tabelą podaną w ramach dobrostanu krów mlecznych (krowy) i w ramach dobrostanu opasów (cielęta i opasy o masie ciała do 300 kg) oraz w odniesieniu do jałówek, zgodnie z tabelą 5:

Tabela 5. Minimalne wielkości powierzchni dla jałówek

Jałówki				
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie – zwiększona o co najmniej 20% powierzchnia bytowa	Wymogi obowiązujące w dobrostanie – zwiększona o co najmniej 50% powierzchnia bytowa
1.	W systemie wolnostanowiskowym z wydzielonymi legowiskami:	Jałówki powyżej 7. miesiąca ciąży		
		wymiary wydzielonego legowiska: długość – co najmniej 2,1 m, szerokość – co najmniej 1,1 m powierzchnia odpasowo – ruchowa: –	wymiary wydzielonego legowiska: długość – co najmniej 2,1 m, szerokość – co najmniej 1,1 m, powierzchnia odpasowo – ruchowa: co najmniej 4 m ²	wymiary wydzielonego legowiska: długość – co najmniej 2,1 m, szerokość – co najmniej 1,1 m, powierzchnia odpasowo – ruchowa: co najmniej 5 m ²
		Jałówki powyżej 6. miesiąca życia, ale nie dłużej niż do 7. miesiąca ciąży		
		wymiary wydzielonego legowiska: długość – co najmniej 1,9 m, szerokość – co najmniej 0,9 m, powierzchnia odpasowo – ruchowa: –	wymiary wydzielonego legowiska: długość – co najmniej 1,9 m, szerokość – co najmniej 0,9 m, powierzchnia odpasowo – ruchowa: – 4 m ²	wymiary wydzielonego legowiska: długość – co najmniej 1,9 m, szerokość – co najmniej 0,9 m, powierzchnia odpasowo – ruchowa: – 5 m ²

2.	W systemie wolnostanowiskowym bez wydzielonych legowisk na ściółce	Jałówki powyżej 7. miesiąca ciąży		
		co najmniej 4,5 m ²	co najmniej 5,4 m ²	co najmniej 6,8 m ²
		Jałówki powyżej 6. miesiąca życia, ale nie dłużej niż do 7. miesiąca ciąży		
		co najmniej 2,2 m ²	co najmniej 2,6 m ²	co najmniej 3,3 m ²
3.	W systemie wolnostanowiskowym bez wydzielonych legowisk i ściółki	Jałówki powyżej 19. miesiąca życia, jednak nie dłużej niż do 7. miesiąca ciąży		
		co najmniej 2 m ²	co najmniej 2,2 m ²	co najmniej 3 m ²
		Jałówek powyżej 6. miesiąca życia do 19. miesiąca życia		
		co najmniej 1,6 m ²	co najmniej 1,9 m ²	co najmniej 2,4 m ²

(* Rozporządzenie MRiRW z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019, poz. 1966).

KROWY MAMKI UTRZYMYWANE W SYSTEMIE OTWARTYM

Wymogami są objęte krowy mamki, cielęta, opasy o masie ciała do 300 kg i jałówki użytkowane w kierunku mięsnym.

Zwierzęta są utrzymywane bez uwięzi.

Krowom mamkom, cielętom, opasom o masie ciała do 300 kg i jałówkom użytkowanym w kierunku mięsnym, zapewnia się zewnętrzną powierzchnię bytową, zwiększoną o co najmniej 20%.

Tabela 6. Minimalne wielkości powierzchni zewnętrznych dla bydła

Zwierzęta objęte wymogami			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie – zwiększona o co najmniej 20% powierzchnia bytowa
Powierzchnia, na której utrzymywane jest bydło na 1 sztukę wynosi, co najmniej:			
1.	Cielęta	5 m ²	6 m ²
2.	Jałówki	10 m ²	12 m ²
3.	Opasy do 300 kg	–	12 m ²
4.	Krowy	15 m ²	18 m ²

Rozporządzenie MRiRW z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019, poz. 1966).

Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).

OPASY

W przypadku opasów, które nie pochodzą od krów mamek objętych interwencją – do płatności kwalifikuje się bydło opasowe w wieku od ukończenia 4. miesiąca do ukończenia 18. miesiąca, utrzymywane w danym gospodarstwie w tym okresie, co najmniej przez 120 dni.

W przypadku opasów, które pochodzą od krów mamek objętych interwencją – do płatności kwalifikuje się bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg, do ukończenia 18. miesiąca, utrzymywane w danym gospodarstwie, w tym okresie, co najmniej przez 120 dni.

Wymogami objęte jest bydło opasowe w wieku kwalifikującym się do płatności.

W ramach Dobrostanu opasów, utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach, rolnik może wnioskować o następujące praktyki:

- zapewnienie zwierzętom objętym wymogami, utrzymywanym grupowo, bez uwięzi wolnostanowiskowo zwiększonej o co najmniej 20% powierzchni bytowej w pomieszczeniach/budynkach,
- zapewnienie zwierzętom objętym wymogami utrzymywanym grupowo, bez uwięzi, wolnostanowiskowo zwiększonej o co najmniej 50% w pomieszczeniach/budynkach
- zapewnienie zwierzętom objętym wymogami wypasu przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym, bez uwięzi (przez minimum 6 godzin dziennie).
- zapewnienie zwierzętom objętym wymogami wybiegu przez co najmniej 4 godzin dziennie. przez cały rok,
- zapewnienie zwierzętom objętym wymogami utrzymania na ściółce ze słomy lub podobnego materiału lub wydzielenie części ze ściółką ze słomą lub podobnym materiałem o powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek krów,

W przypadku utrzymywania bydła na uwięzi w pomieszczeniu lub budynku, rolnik może realizować praktyki w zakresie zapewnienia wypasu, wybiegu oraz ściółki.

Do płatności dobrostanowej w ramach Dobrostanu opasów kwalifikuje się bydło o określonym (w komputerowej bazie danych prowadzonej przez ARiMR) typie użytkowym mlecznym lub mięsnym. W przypadku bydła w typie użytkowym kombinowanym – o mlecznym lub mięsnym kierunku użytkowania, w odniesieniu do którego rolnik określił przeznaczenie do opasu.

Tabela 7. Minimalne wielkości powierzchni dla opasów

Opasy				
Lp.		Obowiązujące normy prawne	Wymogi obowiązujące w dobrostanie – zwiększona o co najmniej 20% powierzchnia bytowa	Wymogi obowiązujące w dobrostanie – zwiększona o co najmniej 50% powierzchnia bytowa
Cielęta*				
1.	Utrzymywane pojedynczo – wymiary kojca***	<ul style="list-style-type: none"> • szerokość – co najmniej • wysokość cielęcia w kłębie, • długość – co najmniej 1,1 długości ciała cielęcia mierzonej od czubka nosa do ogonowej krawędzi guza kulszowego, 	<ul style="list-style-type: none"> • szerokość – co najmniej • wysokość cielęcia w kłębie +20%, • długość – co najmniej 1,1 długości ciała cielęcia mierzonej od czubka nosa do ogonowej krawędzi guza kulszowego + 20% 	<ul style="list-style-type: none"> • szerokość – co najmniej • wysokość cielęcia w kłębie +50%, • długość – co najmniej 1,1 długości ciała cielęcia mierzonej od czubka nosa do ogonowej krawędzi guza kulszowego + 50%
	Utrzymywane grupowo – powierzchnia kojca w przeliczeniu na jedną sztukę	<ul style="list-style-type: none"> • 1,5 m² – dla cieląt o masie ciała do 150 kg, • 1,7 m² – dla cieląt o masie ciała powyżej 150 do 220 kg, • 1,8 m² – dla cieląt o masie ciała powyżej 220 kg. 	<ul style="list-style-type: none"> • 1,8 m² – dla cieląt o masie ciała do 150 kg, • 2 m² – dla cieląt o masie ciała powyżej 150 do 220 kg, • 2,2 m² – dla cieląt o masie ciała powyżej 220 kg. 	<ul style="list-style-type: none"> • 2,3 m² – dla cieląt o masie ciała do 150 kg, • 2,6 m² – dla cieląt o masie ciała powyżej 150 do 220 kg, • 2,7 m² – dla cieląt o masie ciała powyżej 220 kg.
Opasy**				
2.	Utrzymywane bez więzi wolnostanowiskowo bez wydzielonych legowisk na ściółce – powierzchnia w przeliczeniu na jedną sztukę	<ul style="list-style-type: none"> • bydło opasowe o masie ciała do 300 kg – co najmniej 1,6 m² • bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg – co najmniej 2,2 m² 	<ul style="list-style-type: none"> • bydło opasowe o masie ciała do 300 kg – co najmniej 1,9 m² • bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg – co najmniej 2,6 m² 	<ul style="list-style-type: none"> • bydło opasowe o masie ciała do 300 kg – co najmniej 2,4 m² • bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg – co najmniej 3,3 m²
3.	Utrzymywane bez więzi wolnostanowiskowo bez wydzielonych legowisk i ściółki	<ul style="list-style-type: none"> • bydło opasowe o masie ciała do 300 kg – co najmniej 1,3 m² • bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg – co najmniej 1,8 m² 	<ul style="list-style-type: none"> • bydło opasowe o masie ciała do 300 kg – co najmniej 1,6 m² • bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg – co najmniej 2,2 m² 	<ul style="list-style-type: none"> • bydło opasowe o masie ciała do 300 kg – co najmniej 2 m² • bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg – co najmniej 2,7 m²

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).

(**) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019, poz. 1966).

(***) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (czyli Dz.U. z 2022 poz. 572) – pojedynczo można utrzymywać cielęta w wieku powyżej 8 tygodni tylko w gospodarstwach, które posiadają mniej niż 6 sztuk cieląt (w gospodarstwach utrzymujących co najmniej 6 cieląt – zabrania się utrzymywania pojedynczo cieląt w wieku powyżej 8 tygodnia życia).

Zwierzętom z gatunku owca domowa zapewnia się:

- ✓ wypas lub dostęp do wybiegu – przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym,
- ✓ zwiększoną o co najmniej 20% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach.

Tabela 8. Minimalne wielkości powierzchni dla owiec

Owce			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.	Powierzchnia pomieszczenia dla owiec utrzymywanych pojedynczo powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	–	co najmniej 2,16 m ²
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z jagnięciem	co najmniej 2,5 m ² i dodatkowo co najmniej 0,7 m ² dla każdego następnego jagnięcia ssącego	co najmniej 3 m ² i dodatkowo co najmniej 0,84 m ² dla każdego następnego jagnięcia ssącego
	samicy gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m ²	co najmniej 1,8 m ²
	samca gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy**	co najmniej 3 m ²	co najmniej 3,6 m ²
	samca gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy**	co najmniej 2 m ²	co najmniej 2,4 m ²
	samca gatunku owca domowa – skopka	co najmniej 0,8 m ²	co najmniej 0,96 m ²
2.	Powierzchnia pomieszczenia dla owiec utrzymywanych grupowo, w przeliczeniu na jedną sztukę, powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	–	co najmniej 1,2 m ²
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z jagnięciem	co najmniej 1,5 m ² i dodatkowo co najmniej 0,5 m ² dla każdego następnego jagnięcia ssącego	co najmniej 1,8 m ² i dodatkowo co najmniej 0,6 m ² dla każdego następnego jagnięcia ssącego
	samicy gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy	co najmniej 0,8 m ²	co najmniej 0,96 m ²
	samca gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy**	co najmniej 2 m ²	co najmniej 2,4 m ²
	samca gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy**	co najmniej 1,5 m ²	co najmniej 1,8 m ²
	samca gatunku owca domowa – skopka	co najmniej 0,6 m ²	co najmniej 0,72 m ²

(* Rozporządzenie MRiRW z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1966)

(**) nie dotyczy skopków

Zwierzętom z gatunku koza domowa zapewnia się:

- utrzymywanie bez uwięzi,
- zwiększoną co najmniej o 20% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach,
- dostęp do wybiegu przez cały rok – o powierzchni zwiększonej co najmniej o 20%,
- wypas przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym.

Tabela 9. Minimalne wielkości powierzchni dla kóz

Kozy			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.	Powierzchnia kojca w przypadku utrzymywania pojedynczego w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m ²	co najmniej 1,8 m ²
	samicy gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z koźlęciem ssącym	co najmniej 1,5 m ² i dodatkowo co najmniej 0,3 m ² dla każdego następnego koźlęcia ssącego	co najmniej 1,8 m ² i dodatkowo co najmniej 0,36 m ² dla każdego następnego koźlęcia ssącego
	samica gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m ²	co najmniej 1,8 m ²
	samica gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy przeznaczonego do rozrodu	co najmniej 3 m ²	co najmniej 3,6 m ²
2.	Powierzchnia kojca w przypadku utrzymywania grupowego w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m ²	co najmniej 1,8 m ²
	samicy gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z koźlęciem ssącym	co najmniej 1,5 m ² i dodatkowo co najmniej 0,3 m ² dla każdego następnego koźlęcia ssącego	co najmniej 1,8 m ² i dodatkowo co najmniej 0,36 m ² dla każdego następnego koźlęcia ssącego
	samica gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m ²	co najmniej 1,8 m ²
	samica gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy przeznaczonego do rozrodu	co najmniej 3 m ²	co najmniej 3,6 m ²
	samicy lub samca od odsadzenia do osiągnięcia dojrzałości płciowej, czyli do ukończenia 12 miesięcy.	co najmniej 1 m ²	co najmniej 1,2 m ²

Powierzchnia wybiegu w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić w przypadku utrzymywania:			
3.	wszystkie grupy technologiczne z gatunku koza poza samcem w wieku powyżej 12 miesięcy, w tym również samcem w tym wieku przeznaczonym do rozrodu	co najmniej 4 m ²	co najmniej 4,8 m ²
	samca gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy, w tym również samca w tym wieku przeznaczonego do rozrodu	co najmniej 6 m ²	co najmniej 7,2 m ²

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1966)

KONIE UTRZYMYWANE W POMIESZCZENIACH LUB BUDYNKACH

Minimalna liczba posiadanych zwierząt – 2 konie w wieku co najmniej 24 miesięcy lub klacz ze źrebięciem zgłoszonym do ARiMR.

Do płatności nie kwalifikują się konie utrzymywane w dzikich lub półdzikich warunkach, pochodzące z obszarów parku narodowego albo parku krajobrazowego, wskazanych zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.

Wszystkim zwierzętom zapewnia się:

- utrzymywanie bez uwięzi,
 - ✓ w sezonie wegetacyjnym – wypas lub dostęp do powierzchni zewnętrznych przez co najmniej 140 dni (przez minimum 6 godzin dziennie),
 - ✓ poza sezonem wegetacyjnym – dostęp do powierzchni zewnętrznych lub biegałni (przez minimum 2 godzin dziennie) o powiększonej powierzchni, boksów lub w przypadku utrzymywania wolnostanowiskowego w pomieszczeniach/budynkach – powierzchni zwiększonej co najmniej o 20%.

Tabela 10. Minimalne wielkości powierzchni dla koni

Konie			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.	Powierzchnia boku	konie dorosłe, których wysokość w kłębie wynosi do 1,47 m – co najmniej 6 m ² ,	konie dorosłe, których wysokość w kłębie wynosi do 1,47 m – co najmniej 7,2 m ² ,
		konie dorosłe, których wysokość w kłębie wynosi powyżej 1,47 m – co najmniej 9 m ² ,	konie dorosłe, których wysokość w kłębie wynosi powyżej 1,47 m – co najmniej 10,8 m ² ,
		klacz ze źrebięciem – co najmniej 12 m ² .	klacz ze źrebięciem – co najmniej 14,4 m ²
2.	Powierzchnia w przypadku utrzymywania w systemie wolnostanowiskowym bez uwięzi	konie dorosłe lub młodzię po odsadzeniu od matki – co najmniej 10 m ² ,	konie dorosłe lub młodzię po odsadzeniu od matki – co najmniej 12 m ² ,
		klacz ze źrebięciem – co najmniej 12 m ² .	klacz ze źrebięciem – co najmniej 14,4 m ² .

(* Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2019, poz. 1966).

KONIE UTRZYMYWANE W SYSTEMIE OTWARTYM

Minimalna liczba posiadanych zwierząt – 2 konie w wieku co najmniej 24 miesiące lub klacz ze źrebięciem zgłoszonym do ARiMR.

Do płatności nie kwalifikują się konie utrzymywane w dzikich lub półdzikich warunkach, pochodzące z obszarów parku narodowego albo parku krajobrazowego, wskazanych zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.

Wszystkim zwierzętom zapewnia się:

- zadaszenie o powierzchni umożliwiającej jednoczesne przebywanie wszystkich koni pod tym zadaszeniem,
- ściółkę pod zadaszeniem,
- powierzchnię zewnętrzną zwiększoną co najmniej o 20% względem powierzchni wymaganej dla systemu otwartego.

Tabela 11. Minimalne wielkości powierzchni dla koni utrzymywanych w systemie otwartym

Konie			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.	Powierzchnia w systemie otwartym	koń dorosły – 0,1 ha	koń** – 0,12 ha

(* Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2019, poz. 1966),

(**) niezależnie od wieku i płci

KURY NIOSKI

Wymóg posiadania numeru zakładu drobiu, nadanego przez ARiMR
Minimalna liczba posiadanych w gospodarstwie stanowisk – 350.

Wszystkim zwierzętom zapewnia się:

- utrzymanie bez klatek, na ściółce,
- zwiększoną powierzchnię bytową w kurniku – obsada nie większa niż 7 szt./m² powierzchni użytkowej podłogi,
- zwiększoną dostępność gniazd – w przypadku stosowania gniazd pojedynczych nie więcej niż 5 kur niosek/gniazdo, a w przypadku gniazd grupowych nie więcej niż 96 kur niosek/m² powierzchni gniazda,
- grzędę o długości minimum 0,2 m/kurę nioskę,
- stały dostęp do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie.

Obowiązuje zakaz przycinania dziobów u kur niosek.

Tabela 12. Minimalne wymogi dla kur niosek

Kury nioški			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.		utrzymanie klatkowe utrzymanie bez klatek	utrzymanie bez klatek
W przypadku utrzymywania kur niosek bez klatek			
2.	Obsada	maksymalnie 9 szt./m ²	maksymalnie 7 szt./m ²
3.	Gniazdo pojedyncze lub grupowe	maksymalnie 7 kur niosek/gniazdo maksymalnie 120 kur niosek/m ²	maksymalnie 5 kur niosek/gniazdo maksymalnie 96 kur niosek/m ²
4.	Grzędą	co najmniej 0,15 m x liczba kur niosek	co najmniej 0,2 m x liczba kur niosek
5.	Inne	w celu przeciwdziałania wydziobywaniu piór i kanibalizmowi możliwe jest przycinanie dziobów przed ukończeniem 10. dnia życia	zakaz przycinania dziobów
		–	zapewnienie stałego dostępu do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).

KURCZĘTA BROJLERY

Wymóg posiadania numeru zakładu drobiu nadanego przez ARiMR
Minimalna liczba posiadanych w gospodarstwie stanowisk – 500.

Wszystkim zwierzętom zapewnia się:

- zwiększoną powierzchnię bytową w kurniku – maksymalne zagęszczenie obsady nie większe niż 30 kg/m² i jednocześnie nie większe niż 20 szt./m²,
- co najmniej 6 godzin fazy ciemnej na dobę, następującej po fazie jasnej oświetlenia,
- stały dostęp do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie.

Tabela 13. Minimalne wymogi dla kurcząt brojlerów

Kurczęta brojlery			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
Utrzymywanie kurcząt brojlerów			
1.	Obsada	maksymalnie 33 kg/m ²	maksymalnie 30 kg/m ² i nie więcej niż 20 szt./m ²
2.	Inne	w okresie 7 dni od umieszczenia kurcząt brojlerów w kurniku, a także w okresie 3 dni przed przewidywanym ubojem oświetlenie dostosowuje się do 24-godzinnego rytmu, z okresami zaciemnienia trwającymi co najmniej 6 godzin i co najmniej z jednym okresem nieprzerwanego zaciemnienia, trwającym przynajmniej 4 godziny, z wyłączeniem okresów przyciemniania	co najmniej 6 godzin fazy ciemnej na dobę, następującej po fazie jasnej oświetlenia,
		–	stały dostęp do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).

INDYKI UTRZYMYWANE Z PRZEZNACZENIEM NA PRODUKCJĘ MIĘSA

Wymóg posiadania numeru zakładu drobiu nadanego przez ARiMR,
Minimalna liczba posiadanych w gospodarstwie stanowisk – 100.

Wszystkim zwierzętom zapewnia się:

- zwiększoną powierzchnię bytową w pomieszczeniu/budynku – maksymalne zagęszczenie obsady nie większe niż 50 kg/m²,
- co najmniej 8 godzin fazy ciemnej na dobę, następującej po fazie jasnej oświetlenia,
- stały dostęp do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie.

Tabela 14. Minimalne wymogi dla indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa

Indyki utrzymywane z przeznaczeniem na produkcję mięsa			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
Utrzymywanie indyków bez klatek			
1.	Obsada	maksymalnie 57 kg/m ²	maksymalnie 50 kg/m ²
2.	Inne	–	zapewnienie co najmniej 8 godzin fazy ciemnej na dobę, następującej po fazie jasnej oświetlenia
		–	zapewnienie stałego dostępu do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę, o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie

(* Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019, poz. 1966).

ZWIERZĘTA UTRZYMYWANE ZGODNIE Z SYSTEMEM ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO

Zwierzęta gatunków lub grup technologicznych objętych interwencją, które są utrzymywane zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego, mogą kwalifikować się do płatności na uproszczonych zasadach. Oznacza to, że nie muszą posiadać planu poprawy dobrostanu zwierząt oraz prowadzić rejestru wypasu krów mlecznych. Warunkiem jest potwierdzenie prowadzenia produkcji ekologicznej przez jednostkę certyfikującą.

Możliwość uproszczonej realizacji ekoschematu (w odniesieniu do dobrostanu loch, tuczników, krów mamek i opasów) dotyczy jedynie praktyki polegającej na zapewnieniu zwierzętom powierzchni bytowej zwiększonej o co najmniej 20%, w pomieszczeniach lub budynkach.

W przypadku dobrostanu krów mlecznych, możliwość uproszczonej realizacji ekoschematu dotyczy praktyki polegającej na zapewnieniu zwierzętom powierzchni bytowej w pomieszczeniach lub budynkach, zwiększonej o co najmniej 20% lub praktyki dotyczącej wypasu.

W przypadku gospodarstw, w których prowadzi się cykl zamknięty świń, a rolnik realizuje jednocześnie dobrostan loch i dobrostan tuczników – możliwe jest otrzymanie dodatkowej płatności. Jest to płatność do tuczniaka kwalifikującego się do wsparcia w ramach dobrostanu tuczników i urodzonego w tym gospodarstwie.

Pozostałe praktyki w odniesieniu do świń i bydła realizuje się na zasadach ogólnych.

Na uproszczonych zasadach rolnicy utrzymujący zwierzęta zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego kwalifikują się także do dobrostanu zwierząt w zakresie owiec, kur niosek, kurcząt brojlerów, indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na mięso, koni oraz kóz.

JAKIE WSPARCIE MOŻNA OTRZYMAĆ

Budżet ekoschematu „Dobrostan zwierząt” będzie wynosił ok. 275 mln euro co roku. Oznacza to, że przewyższy prawie 4-krotnie budżet przewidziany dla dobrostanu PROW 2014-2020, który wynosił ok. 70 mln euro rocznie. Całkowita kwota (w latach 2023-2027) na ten ekoschemat wynosi 1,377 mld euro. W działaniu Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 było to 211 mln euro (od uruchomienia Dobrostanu w 2020 roku do 2022 roku).

Płatność roczna jest przyznawana do sztuki zwierzęcia.

Płatności stanowią rekompensatę za utracone korzyści i za dodatkowe koszty związane z realizacją praktyk wykraczających ponad obowiązujące lub powszechnie stosowane standardy.

Szacowane stawki płatności będą płacone w przypadku:

- dobrostanu loch – za lochę,
- dobrostanu tuczników – za tuczniaka,
- dobrostanu krów mlecznych – za krowę mleczną,
- dobrostanu krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniu/budynku – za krowę mamkę,
- dobrostanu krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym – za krowę mamkę,

- dobrostanu opasów – za opasa,
- dobrostanu owiec – za samicę gatunku owca domowa w wieku co najmniej 12 miesięcy,
- dobrostanu kur niosek – za kurę niosek,
- dobrostanu kurcząt brojlerów – za kurczę brojlera,
- dobrostanu indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa – za indyka,
- dobrostanu koni – utrzymywanych w pomieszczeniu/budynku – za konia w wieku co najmniej 24 miesiące,
- dobrostanu koni – utrzymywanych w systemie otwartym – za konia w wieku co najmniej 24 miesiące,
- dobrostanu kóz – za samicę gatunku koza domowa w wieku co najmniej 12 miesięcy.
-

Tabela 15. Wysokość płatności dobrostanowych (pkt/szt.) – zwierzęta objęte systemem punktowym

Grupa technologiczna Praktyka	Bydło utrzymywane bez uwięzi			Bydło utrzymywane na uwięzi		
	Krowy mleczne	Krowy mamki	Opasy	Krowy mleczne	Krowy mamki	Opasy
Zwiększenie powierzchni bytowej w budynkach/ pomieszczeniach o co najmniej 20%	6,9	3,6	0,8	nd	nd	nd
Utrzymanie na ściółce	1,0	0,9	0,9	1,0	0,9	0,9
Późniejsze odsadzanie młodych	1,7	nd	nd	1,7	nd	nd
Wybieg	2,0	1,5	2,8	2,0	1,5	2,8
Wypas	3,1	1,5	2,9	3,1	1,5	2,9
Zwiększenie powierzchni bytowej w budynkach/ pomieszczeniach o co najmniej 50%	10,0	9,1	2,0	nd	nd	nd
System otwarty	nd	3,8	nd	nd	nd	nd

Bibliografia

Botreau R., Veissier I., Butterworth A., Bracke M. B. M., Keeling L. J. 2007. Definition of criteria for overall assessment of animal welfare. *Animal Welfare* 16: 225-228

Budzyńska M. 2015. Współczesne zagadnienia w badaniach i nauczaniu dobrostanu zwierząt. „Wiadomości Zootechniczne”. Kraków: Instytut Zootechniki PIB.

Farm Animal Welfare Council 1992 FAWC updates the five freedoms *Veterinary Record* 17: 357.

Farm Animal Welfare Council 1993 Second Report on Priorities for Research and Development in Farm Animal Welfare. Londres: DEFRA.

Fraser D., Weary D. M., Pajor E. A., Milligan B. N. 1997. A scientific conception of animal welfare that reflects ethical concerns. *Animal Welfare* 6: 187-205.

Janiszewski P. (2019): Dobrostan zwierząt rzeźnych w czasie okołoubojowym i jego wpływ na jakość pozyskiwanego mięsa. „Rzeźnik polski” nr 5

Kaleta T. 2017. Dobrostan i behawior zwierząt – wyzwanie dla edukacji weterynaryjnej. *Życie Weterynaryjne* 92 (6) 422-424.

Mendl M. 2001. Animal husbandry: Assessing the welfare state. *Nature* 410: 31-32

Mamzer H. 2008. Czy jest możliwy uwolniony dobrostan ludzi i innych zwierząt? *Życie Weterynaryjne* 93(10) 673- 478.

World Organization of Animal Health. 2008. Introduction to the recommendations for animal welfare, Article 7.1.1. Pages 235-236 in *Terrestrial Animal Health Code 2008*. World Organization for Animal Health (OIE), Paris, France.

Wajdzik. J. (2020): Przygotowanie żywca do uboju a jakość mięsa. „Ogólnopolski Informator Masarski” nr 10.

twój doradca

rolniczy rynek

Zapraszamy
do prenumeraty
naszego miesięcznika

zadzwoń:
tel. 71 339 80 21/22 w. 250
lub napisz:
e-mail: redakcja@dodr.pl

- miesięcznik, 80 stron
- około 3200 czytelników na dolnośląskiej wsi
- aktualności rolnicze
- informacje na temat uprawy i hodowli, unijnych programów pomocowych, agroturystyki
- przepisy prawne
- agronotowania
- informacje o szkoleniach
- roczna prenumerata 70 zł – odbiór u doradcy 90 zł – z wysyłką pocztową

Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
ul. Zwycięska 8, 53-033 Wrocław
centrala: 71 339 80 21 (22), sekretariat: tel. 71 339 86 56
faks 71 339 79 12
e-mail: sekretariat@dodr.pl

**Dział Ekonomiki i Zarządzania Gospodarstwem Rolnym
oraz Dział Technologii Produkcji Rolniczej**

Wrocław 2023